

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

RAPPORT

ISSN 1400-0792

Nr 2006:2

Inventering av sandödla i Södermanlands län 2004 och 2005

MIKAEL NORSTRÖM OCH LEIF WESTRIN

Naturvårdsenheten 2006

Titel: Inventering av sandödla i Södermanlands län 2004 och 2005

Författare: Mikael Norström och Leif Westrin

Layout och kartframställning: Helena Söderlund

Uppdragsgivare: Naturvårdsenheten, Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Kontaktperson: Håkan Lundberg, Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Beställningsadress: Länsstyrelsen i Södermanlands län
611 86 NYKÖPING
Tel: 0155-26 40 00
Fax: 0155-26 71 25
Hemsida: www.d.lst.se
E-post: lansstyrelsen@d.lst.se

Framsida: Sandödla *Lacerta agilis*, Gusum Östergötland

Foto: Mikael Norström

Kartor: © Lantmäteriet 2006. Ur Geografiska Sverigedata, 106-2004/188-D.

Tryck: Landstinget i Södermanlands län

Upplaga: 50 exemplar

Meddelande nr 2006:2

ISSN: 1400-0792

Inventering av sandödla i Södermanlands län 2004 och 2005

av

MIKAEL NORSTRÖM OCH LEIF WESTRIN

Mikael Norström
Mickelsbergsv. 78
129 50 Hägersten
Telefon: 08-97 41 72
Telefon: 070-951 26 76
E-post: mikael.norstrm@telia.com

Leif Westrin
Ejdervägen 8
123 49 Farsta
Telefon: 08-724 94 20
Telefon: 070-888 77 64
E-post: leif.westrin@chello.se

Förord

Denna rapport baseras på de inventeringar av sandödlor som genomförts av Mikael Norström och Leif Westrin under 2004 och 2005. Syftet har varit att dokumentera förekomst av sandödlor och föreslå åtgärder som kan gynna arten. Fynd av övriga grod- och kräddjur har också noterats.

Liknande inventeringar har genomförts under senare år i ett antal län längs sandödlans utbredningsområde i Sverige från Skåne till Dalarna. Från länsstyrelsen i Jönköpings län (Lydänge & Berglind 2003) och Dalarnas län (Wallgren & Berglind 2004) finns färskare rapporter.

Inventeringarna kommer vara underlag till det åtgärdsprogram för bevarande av sandödlor som fastställs under 2006 med Sven-Åke Berglind som författare. Åtgärdsprogrammet ingår i den storsatsning för hotade växter och djur som Naturvårdsverket och länsstyrelserna genomför med syfte att till år 2015 minska antalet hotade arter med 30%. Åtgärdsprogram har visat sig vara framgångsrika verktyg för att förbättra situationen för hotade arter. Totalt ska 209 åtgärdsprogram för 385 arter tas fram.

Håkan Lundberg

Koordinator för arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter
Länsstyrelsen i Södermanlands län

Innehållsförteckning

FÖRORD.....	2
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	3
SAMMANFATTNING.....	4
Mål & syfte.....	4
Resultat.....	4
Larslund.....	4
Nävsjön.....	4
Täcka udden.....	4
Lilla Utterviks hage.....	4
INLEDNING.....	5
Utbredning och ekologi.....	5
METODIK.....	5
Metodik för denna inventering.....	6
RESULTAT.....	6
Larslund.....	6
Skötsel förslag.....	7
Nävsjön.....	7
Skötsel förslag.....	8
Täcka udden.....	8
Skötsel förslag.....	10
Lilla Utterviks hage.....	11
Skötsel förslag.....	11
Grindstugan.....	12
Kärr.....	12
Djälp.....	12
Stigtomtalmalen.....	12
Stora Uttervik.....	12
Sjöskogen.....	12
Åsätter/Mölnshagen.....	12
Hånö Säteri.....	13
Sjösa gruvor.....	13
Sandtäkt vid Stäk.....	13
Sandtäkt vid Brostugan.....	13
Sandvik.....	13
Kärrboda.....	13
SLUTORD.....	14
TACK.....	14
REFERENSER.....	14

Sammanfattning

Mål och syfte

Studien har haft som syfte att dokumentera förekomst av sandödlor i Södermanlands län. Vidare har syftet varit att diskutera åtgärder som kan gynna arten i länet. Förändringar i landskapet som vägbyggnationer, utdikning, förbuskning och utbredning av åkerarealer har bidragit till att antalet lämpliga habitat för sandödlor har minskat. Enligt Artdatabankens lista över hotade arter ingår sandödlan som sårbar.

Inventeringarna av sandödlor har också gett värdefull information om fynd av övriga grod- och kräldjur.

Resultat

Inventeringarna har genomförts under somrarna 2004 och 2005. Totalt har sju lokaler i Södermanlands län inventerats varav fyra lokaler visade på förekomst av sandödlor. Dessa fyra lokaler skiljer sig tydligt åt. En ligger i en typisk sandödlebiotop med öppna sandiga partier (Larslund), en annan vid en skogssjö (Nävsjön), en tredje i ett jordbrukslandskap (Täcka udden) samt en fjärde i hagmark (Lilla Utterviks hage).

Larslund

Den här lokalen finns i en för sandödlor typisk biotop med förekomst av öppna sandiga partier. Lokalen har varit känd sedan 1980-talet. Här finns gott om möjligheter för dräktiga honor att finna ägglägningsplatser. Observationer av både juvenila och adulta sandödlor har registrerats. Delar av området skulle behöva gallras för att öka ljusinsläppet och därmed gynna utvecklingen av lagda ägg. Vissa delar av markskiktet bör också öppnas upp för att skapa fler ägglägningsplatser.

Nävsjön

Området är inte en biotop som man förknippar med sandödlor. Terrängen består mest av barrskog och intill sjön dominerar tall- och ljunghed. Här har sandödlor påträffats vid fyra tillfällen sedan 1996, bl a har en hona i färd med att gräva en ägglägningsgrop observerats. Området hålls öppet genom att det frekvent besöks av fritidsfiskare.

Täcka udden

Området har en sträckning parallellt med järnvägen. Intill järnvägen hålls växtligheten nere med maskiner. Det innebär att vegetationen blir artrik och insektsrik, därmed finns det gott om bytesdjur för sandödlor. En riklig förekomst av juvenila sandödlor har observerats i området. Lokalen upptäcktes 2004. Det är viktigt att området hålls efter vad gäller sly samt att de sandiga partierna längs järnvägen hålls öppna.

Lilla Utterviks hage

Området är en frodig och örtrik hagmark. Här upptäcktes förekomst av sandödlor 2005. Med hjälp av betning kan hagmarken hållas fri från sly och igenväxning.

Inledning

På grund av förändringar i landskapet som vägbyggnationer, utdikning, förbuskning och utbredning av åkerarealer har sandödlan i modern tid trängts undan. Sandödlan är upptagen på Artdatabankens lista över hotade arter och står under kategorin ”sårbar”. Arten ingår även i EU:s habitatsdirektiv under bilaga 4, vilken redovisar djur- och växtarter av gemenskapsintresse som kräver noggrant skydd. På uppdrag av Länsstyrelsen i Södermanland har vi inventerat sandödlan i Södermanlands län under somrarna 2004 och 2005. Vi har under arbetet försökt påvisa förekomst av sandödlan, studerat biotop, letat efter presumtiva ägglägningsplatser samt resonerat över åtgärder som kan gynna arten i länet och i Sverige i övrigt. Även egna tidigare uppgifter och erfarenheter har tagits med i rapporten. På bilaga 1 är inventerade områden markerade. Före våra inventeringar för Länsstyrelsen har vi kunnat verifiera endast två sandödlelokaler i Södermanlands län. Vi kan härmed presentera ytterligare två. Det intressanta med dessa fyra lokaler i Södermanland är att de habitatmässigt skiljer sig åt. En ligger vid en typisk sörmländsk skogssjö (Nävsjön), en annan i ett jordbrukslandskap (väst Täckudden), en tredje i mer typisk sandödlebiotop med öppna sandiga partier (Larslund) samt en fjärde i frodig och örtrik hagmark (Lilla Uttervik) (Bilaga 2).

Utbredning och ekologi

Sandödlan har sin globala utbredning från västra Europa till Mongoliet. I Sverige är arten fläck- eller punktvis utbredd från Skåne upp till Dalarna. Sydligaste lokal är Smygehuk i Skåne (Jimmy Granholm pers. medd.), västligaste ligger vid Strömstad i Bohuslän (Torbjörn Helin pers. medd.), östligaste väster om Nyköping i Södermanland och den

nordligaste vid sjön Skattungen i Dalarna (Norström 1999). Sandödlans totallängd uppgår till ca 20 cm men längre exemplar kan påträffas. Under våren och första delen av sommaren är hanarna delvis gröna. Både hanar och honor har ett fläckmönster med inslag av ljusa partier samt ett mörkare, ofta brutet, ryggband. Sandödlan kan i Sverige endast förväxlas med skogsödlan (*Zootoca vivipara*) men blir kraftigare och större. Skogsödlan är dessutom mestadels homogent gråbrun och blir aldrig grön. Sandödlan i Sverige föredrar öppna, frodiga sandmiljöer med god tillgång på gömslen och bytesdjur. Arten kan påträffas på torra platser i de fall frodigare miljöer är i anslutning. Omkring midsommartid lägger honan sina ägg i egenhändigt grävda gropar, vilka med fördel gjorts i sandiga sydslänter. I de sydligare delarna av sitt utbredningsområde i Sverige (ex. Blekinge) kan dock sandödlan påträffas i klippigare habitat helt fria från sandmark (Sven-Åke Berglind pers. medd.). Vi vet också av erfarenhet att sandödlan i södra Europa oftast inte förekommer i sandig miljö.

Metodik

Genom flera års erfarenheter av att söka och inventera sandödlan presenteras härmed en effektiv sökmetodik:

A) Sökning görs inom ett förmodat utbredningsområde. Ett presumtivt och adekvat habitat uppsöks. Inom sitt utbredningsområde i Sverige föredrar sandödlan ört- och insektsrika miljöer på sandgrund med inslag av blottade sandytor. I sydligare delarna av sitt utbredningsområde kan dock sandödlan påträffas i habitat helt fria från sandmark.

B) Sökning görs intensivt visuellt. Vandring sker försiktigt men bestämt i

habitatets vegetation, exempelvis ljung och gräs (högt eller kort), för att mota fram sandödlan. Djurets förflyttning kan då avläsas i och med att det får vegetationen att komma i rörelse. Denna sökmetod har visat sig vara synnerligen effektiv.

C) Då sandödlan ofta uppsöker tillflyktsort ytligt kan man hänsynskrävande leta under sten och annat naturmaterial. Rata inte heller skräp som delar av metall, plast, gummi etc.

D) Man kan med fördel återvända till en plats man tror sig sett eller har sett sandödlan försvinna i vegetationen en stund tidigare. Sandödlan är ofta stationär och dyker relativt snabbt upp på stället igen.

E) Äggläggningsgropar påträffas främst på öppen sydliggande sandgrund eller sydliggande sandsluttning. I de fall ägg lagts i sand kan gropen upptäckas genom dess ingångshål eller den lilla upphöjning som orsakats av ödlehonans grävande i marken.

F) Nykläckta eller några dagar gamla sandödlor påträffas i närheten av kläckningsplatsen. Genom att leta i sydliggande, sluttande och öppna sandbackar i omedelbar anslutning till grästerräng eller bevuxna jordhögar ökar chansen att påträffa juvenila sandödlor. Sök görs då i slutet av augusti till början av september eller på försommaren, det senare för att påträffa fjolårets kläckta ungar. Juvenila påträffas anmärkningsvärt ofta under triviala föremål som platta mindre stenar eller byggmaterial som masonitskivor.

Metodik för denna inventering

Presumptiva lokaler har genomsökts i överensstämmande med ovan beskrivna sökmetodik för sandödlor. Upprop har gjorts två gånger i programmet Naturmorgon i SR P1, vilket endast gav ett svar. Kontakter har gjorts med personer som kan tänkas ha kunskap om natur i Södermanland. Anslagstavlor på mindre orter har utnyttjats för att komma i kontakt med personer som möjligen gjort

intressanta observationer. Från bil har vi försökt skanna in landskapet visuellt på jakt efter för sandödlan lämpliga habitat. Då vi sedan tidigare känt till lokaler för sandödlor i länets sydöstra del har vi främst riktat in oss på att inventera just där. Att noggrannare utforska hela länet är ett projekt för framtiden och kräver en ännu större arbetsinsats.

Resultat

Larslund

Larslund har varit känd för sin förekomst av sandödlor åtminstone sen 1980-talet. Upptäckten gjordes av Joakim Enell (pers. medd.). Larslundlokalen ligger på sandgrund vilket är en del av förklaringen till att sandödlan har funnit sig tillrätta här. Biotoperna är främst tallhed och blandskog. I denna inventering har vi främst riktat in oss på området strax öster och söder om vattenverket (Bilaga 3). Parallellt med vattenverket går en grusväg vid vilken sandödlor ofta ses sola eller söka bytesdjur. Här har vi till och med funnit ödlor under skräp som stänkskydd av gummi till bilar. Ett flertal sandödlor (främst i åldersgruppen 1-2 år) påträffades också i ljungterrängen. Dräktiga honor har många möjligheter att finna äggläggningsplats. Vi har erfarit att nyläckta ungar speciellt påträffas vid sandbranten strax nordväst om dammen öster om grusvägen. Just denna brant verkar vara viktig för äggläggning och kläckning sker i slutet av augusti till början av september. Både juvenila och adulta sandödlor ses ibland springa över vägen och riskerar då falla offer för förbipasserande fordon. Den 18/8 2005 sågs årsungar av sandödlor varav flera korsade bilgrusvägen. Vi har även observerat snok *Natrix natrix*, huggorm *Vipera berus*, enstaka skogsödlor *Zootoca vivipara* och större vattensalamander *Triturus cristatus*. Larslund har 2004 inventerats 25/7 och 8/8 och 2005 den 15/5, 13/8, 18/8, 27/8 och 11/9. Vi har

Larslund

studerat lokalen sen 1996, sedan dess har vissa partier avverkats på tall, bl.a. området söder och väster om vattenverket. Ett tidigt fynd av sandödlor gjordes 2002 i slutet av mars vid dammen.

Skötselöverslag

Området kring sandbranten och väster om dammen håller på att växa igen av främst tall och lövträd. Vi föreslår att man gallrar bland de unga tallarna för att därmed öka det värmande ljusinflödet. Detta skulle gynna lagda ödleäggs utveckling. En gallring av lövslyet bör här också ske, för att skapa ett bättre ljusinflöde och gynnsammare födosöksområden. En viss del av riset bör lämnas kvar som tillflyktsorter. Hedmarken väst och sydväst om vattenverket får inte växa igen och markskiktet inte förtätas då ägglägningsplatser helt kan försvinna. Här kan ytor i markskiktet öppnas upp för att skapa ägglägningsplatser. Liknande åtgärder har gjorts i sandödlemarker i

Värmland (Berglind 2005). Det är också en stor fördel om växtligheten kring vägrenarna vid grusvägen hålls i schack. Det senare skapar goda födosöksområden och dessutom gynnar det ödlorna att hålla en optimal kroppstemperatur.

Nävsjön

Nävsjöområdet har ej ingått i vårt arbete 2004 men däremot 2005. Vid Nävsjön har sandödlan en märklig förekomst då biotopen inte är den man förknippar med arten. Terrängen består mest av barrskog och vid sjöns närhet dominerar tall- och ljunghed. Nävsjön är frekvent besökt av fritidsfiskare vilket kan ses som positivt då många vegetationsytor därmed hålls öppna. Vi har påträffat sandödlor vid endast fyra tillfällen (besöken har varit många fler) sedan 1996 och samtliga ödlor har observerats vid sjöns nordöstra hörn vid den gångväg som leder från parkeringen mot nordväst (Bilaga 4).

Nävsjöområdet i nordöst

Den 24/6 1996 upptäckte Laina Ericsson en sandödlehona i färd med att gräva en äggläggningsskopa i jorden intill sjön vid vindskyddet ca 600 meter sydväst om hyttlämningen vid Kärrvarp. Det är rimligt att tro att sandödlor med hjälp av kraftledningsgatan norr om Kärrvarp har en möjlighet att sprida sig österut eller västerut. Inga individer är noterade här dock. Sydöst om Vistviken finner man grusiga miljöer vilka dock förefaller fattiga på örter och bytesdjur. Erfarenheter från Nävsjöns nordöstra del säger att biotoper utan sandgrund inte utesluter förekomst av sandödlor. Nämnas bör också att skogsödlor *Zootoca vivipara* och kopparödlor *Anguis fragilis* är vanliga inom inventerat område i nordöst. Den 25/8 1996 var båda dessa arter rikligt förekommande, dock sågs ingen sandödlor samma dag. På bilvägen med grusbeläggning ca 1 km öster om sjön har vi påträffat den blåfläckiga varieteten av kopparödlor 10/8 1996. 2005 har vi besökt

Nävsjö-området den 3/7, 24/7, 18/8, och 27/8.

Skötsel förslag

Friluftslivet här tycks gynna sandödlan då markerna vid sjöns närhet ej tillåts växa igen, dock skall man ha området i uppsikt så att detta ej sker.

Täcka udden

Sveriges östligaste kända sandödlelokal i och med denna rapport. Inventerat område har en sträckning parallellt med järnvägen från Täcka udden och ca 1000 meter västerut till ca 200 meter sydöst om Överfallet (Bilaga 5). Täcka udden ligger ca 500 meter sydväst om Väderbrunn. Lokalen upptäcktes midsommarafton 2004 efter funderingar över om sandödlan möjligen kunnat sprida sig längs järnvägen från Larslundstrakten (Bilaga 6). Kanske är det på det sättet, eller så har sandödlan kring Nyköping haft en betydligt större utbredning tidigare och att

Vy västerut från Täckas udden. Sandödlor har setts längs vägrenen närmast järnvägsspåret.

Vy österut mot Nyköpings stad. Nykläckta sandödleungar är funna på bägge sidor om järnvägen.

Äggläggingsplatser vid järnvägen

vi nu kan se rester av en större population. Åt sydväst kan större blottade sandpartier ses direkt från motorvägen. Lokalen ligger vid och i ett jordbruksområde inte långt från E4:n. Intill järnvägen hålls vegetationen regelbundet i schack med hjälp av maskiner. Igenväxning sker därmed inte och vegetationen blir artrik och insektsrik, med tillgång på bytesdjur för ödlor. Den 4/9 och 11/9 2005 observerade vi årsungar av sandödlor (20-30 exemplar per besök) i och vid de öppna sand- och grusytor vid järnvägsspåret (järnvägsbanken), vilket skall tolkas som att honorna lägger sina ägg just här. Tillgången på dessa äggläggingsplatser är troligen anledningen till lokalens relativa individrikedom gällande sandödlor. Att det skakar rejält i marken vid förbipasserande tåg tycks ej påverka ödlorna. En förmodad äggläggingsplats är markerad på bilaga 5. Även på denna plats observerades 4/9 2005 ett mindre antal årsungar samt en grävande adult. På

samma bilaga är även koncentrationen (flest observationer) av sandödlor markerad. För framtida inventeringar av sandödlor i Sverige skall man ha i beaktande att man kan förvänta arten just vid grusiga järnvägsbanker. Dessa ger möjligheter till att sandödlan bättre kan sprida sig och att lagda ödleägg utvecklas väl. Inventering på lokalen har 2004 gjorts 25/6, 17/7, 29/7 och 8/8. 2005 den 15/5, 24/7, 27/8, 4/9 och 11/9.

Skötsel förslag

Den speciella miljön i sig gör lokalen värdefull. Vi känner inte till någon liknande lokal för sandödlor i Sverige. Vegetationen vid grusvägen och järnvägen skall hindras från att förbuskas. Vi rekommenderar en gallring av träd och rensning av sly längs grusvägarna som går parallellt på bägge sidor om järnvägen. En uppföljning av slyrensning bör ske vart tredje till femte år. De sandiga partierna längs järnvägen skall hållas intakta då

dessa verkar vara nyckeln till sandödlans relativt rikliga förekomst på platsen.

Lilla Utterviks hage

En frodig och botaniskt intressant lokal med bl.a. låsbräken, nattviol, tvåblad, och vippärt. Lilla Utterviks hage besöktes första gången 19/6 2005 efter tips av botanikern Uno Sand. Denna dag upptäcktes en utfärgad sandödlehane i ett hasselbuskage med björnbärssnår. Vi påträffade även en adult hane av

hasselnok *Coronella austriaca* i ett mindre stenskravel. En trafikdödad juvenil hasselnok noterades på bilvägen strax öster om Präst-Uttervik. Lilla Uttervik besökt 19/6, 3/7 och 27/8 2005. (Bilaga 7)

Skötselöförslag

Vi föreslår att man genom försiktig betning med hjälp av nötkreatur håller Lilla Utterviks hage fri från sly och igenväxning. Detta gynnar både sandödlor, flora och insektsliv.

Lilla Utterviks hage

Grindstugan

Inventerat område ligger 300 meter norr om Nyköpings bro och relativt nära inventerat område kring Täckas udden (ca 700 meter). Terrängen liknar den som beskrivits gällande Täckas udden förutom avsaknad av järnvägsspår och gynnsamma ägglägningsplatser på sandgrund. Enstaka sandödlor borde kunna ta sig hit. Huggorm *Vipera berus* noterad 25/7 2004. Inventering 2004 har gjorts 17/7, 25/7, 29/7 och 8/8. 2005 den 15/5 och 27/8.

Kärr

Betad hage i björk- och enbacke väster om Studsvik. Kärr har besökts efter tips av Jan Sjöstedt som hävdar ha sett sandödlor på lokalen på 1990-talet. De reptiler vi har påträffat är skogsödlor och huggorm. Skogsödlan är relativt frekvent. Delar av lokalen bör tilltala sandödlor, dock tycks presumtiva ägglägningsplatser saknas. Kärr har under inventeringen 2004 besökts 25/7. Dessutom har besök gjorts 2/5 före samarbetet med länsstyrelsen. Ett tiotal exemplar av trumgräshoppa *Psophus stridulus* noterades 25/7 2004. 2005 påträffades ett 30-tal trumgräshoppor den 20/8.

Djälp

Undersökt område ligger ca 300 meter nordöst om Djälps gård. Avståndet till Larslund är ca 1300 meter. Vi undersökte lokalen p.g.a. dess relativa närhet till Larslund. Inga förmodade ägglägningsplatser på sandgrund kunde påträffas men lokalen i övrigt stämmer med sandödlans behov. Närheten till odlad mark och besprutningsområden kan vara negativt i sammanhanget. Inga reptiler påträffades. Inventering har gjorts den 8/8 och 21/8 2004.

Stigtomtalmnen

Inventering har gjorts huvudsakligen kring järnvägen vid övergången. Biotopen är för sandödlor riktig, bestående av öppen

terräng med buskar och ljung och presumtiva ägglägningsplatser. Även delar av den närliggande sandtäckten har inventerats. Området antas ha god kapacitet för en population av sandödlor. Närmare framtida undersökningar vore av vikt. Skogsödlor har noterats, dock inga sandödlor. Inventering 2004 har gjorts 8/8 och 21/8. 2005 den 12/6.

Stora Uttervik

Inventering har skett kring Nötskrikevägen 11 i ett fritidsområde efter tips från tomtägaren Lars Helsing. Barrskog och triviala lövträd. Terrängen förknippas mer med skogsödlor än sandödlor. Öppna naturliga sandytor för äggläggning saknas. Endast skogsödlor noterades under inventering den 29/8 2004.

Sjöskogen

Sjöskogen har 2004 och tidigare år inventerats efter tips av en fritidshusägare som sagt sig observerat en grön ödlor på tomten under sommaren 1995. Området präglas av ganska öppen terräng i anslutning till åkrar och blandskog. Miljön associeras med hasselsnok. Två hasselsnoken, *Coronella austriaca*, av båda könen, har påträffats 3/8 och 10/8 1996 vid Rocklösavägen 10 på praktiskt taget samma fläck (bilaga 8:1). Vid vägrenen härintill växer korskovall *Melampyrum cristatum* vilket gör platsen även botaniskt intressant. Inventering 2004 har gjorts 29/8. 2005: 19/6. Vi har sedan 1996 inventerat området.

Ålsätter/Mölnshagen

Enligt rapport (Jan Sjökvist pers. medd.) har sandödlor påträffats här. Lokalen ligger intill ett anlagt viltvatten med en sandås i öster. Bedömningen är att biotopen stämmer med sandödlans levnadsbehov då tillgång på ägglägningsplatser, födosöksområden och tillflyktsorter fördelaktigt existerar. Inventering har

gjorts tre gånger. Ett flertal skogsödlor, en huggorm samt enstaka kopparödlor påträffades. Lokalen har 2004 inventerats: 29/7 och även 2/5. 2005: 13/8.

Hånö Säteri

Liten sandtäkt nordväst Hånö Säteri. Inga reptilfynd.

Sjösa gruvor

Har inte ingått i inventeringen 2004. Bergig terräng vid åkermark. En slätsnok funnen 21/6 2003. Vi har även noterat skogsödlor och huggorm.

Sandtäkt vid Stäk

Sandtäkten ligger sydöst om Sjösakärrens naturreservat. Detta område innehåller mindre partier med sandödlebiotop men i stort alltför torrt och födofattigt.

Sandtäkt vid Brostugan

Sandtäkten ligger ca 12 km väst Bettna. Större sandtäkt i bruk med orolig miljö, knappast föredragande för sandödlor. Det finns få födosöksområden och lämpliga biotoper i nära anslutning. Platsen besökt 13/8 2005.

Sandvik

Vi har fått rapport om sandödlefynd vid lokalen. Sandvik ligger vid havet nordöst om Studsvik. Varierad örtrik mark utan sandmiljö. Skogsödlor observerade.

Kärrboda

Otto Cyrén nämner Kärrboda 1940 (Cyrén 1940). Vi har besökt orten ett flertal gånger sedan 1996 utan resultat. Kärrboda har säkerligen genomgått en stor förändring sen 1940-talet med vägdragning etc.

Tabell 1. Koordinater och förekomst av sandödlor för inventerade lokaler.

Lokal	X-koordinat	Y-koordinat	Fynd/Inga fynd
Larslund	6516520	1561080	Fynd
Lilla Utterviks hage	6500270	1561980	Fynd
Nävsjön	6504820	1553965	Fynd
Täcka udden	6515095	1563590	Fynd
Djälp	6518380	1560965	Inga fynd
Grindstugan	6515015	1564720	Inga fynd
Hånö Säteri	6520065	1588305	Inga fynd
Kärr	6517060	1589450	Inga fynd
Kärrboda	6506635	1565770	Inga fynd
Sandtäkt vid Brostugan	6532005	1537145	Inga fynd
Sandtäkt vid Stäk	6513440	1576855	Inga fynd
Sandvik	6520330	1592675	Inga fynd
Sjösa gruvor	6517670	1572770	Inga fynd
Sjöskogen	6500970	1559905	Inga fynd
Stigtomtamalmen	6517835	1559355	Inga fynd
Stora Uttervik	6500515	1563315	Inga fynd
Ålsätter/Mölnshagen	6543755	1517505	Inga fynd

Slutord

Utöver nämnda platser (Tabell 1) har ett flertal andra besökts under kortare pass vilket gör att dessa lokaler inte är av intresse för denna rapport. Vi antar att någon eller några ytterligare förekomster av sandödlor kan påträffas. Sannolikt förekommer arten i de sandiga miljöer som kan ses från Europaväg 4 väster om Nyköpingsbro. Intressant vore att till fots följa järnvägen från Nyköping och en bit västerut och österut för att försöka påvisa sandödlaförekomster. Möjligt är att sandödlan förekommer i spridda populationer längs Bråviken då ett gammalt fynd finns rapporterat från Krokek (Torsjön) i Östergötland (Gislén och Kauri 1959). Från Näveksvarn och österut mot Bråviken mynning finns flera intressanta frodiga och solbelysta miljöer med låg växtlighet vilka är potentiella sandödlehabitat. Vår bedömning är att sandödlan kan finnas sparsamt på fler platser just här.

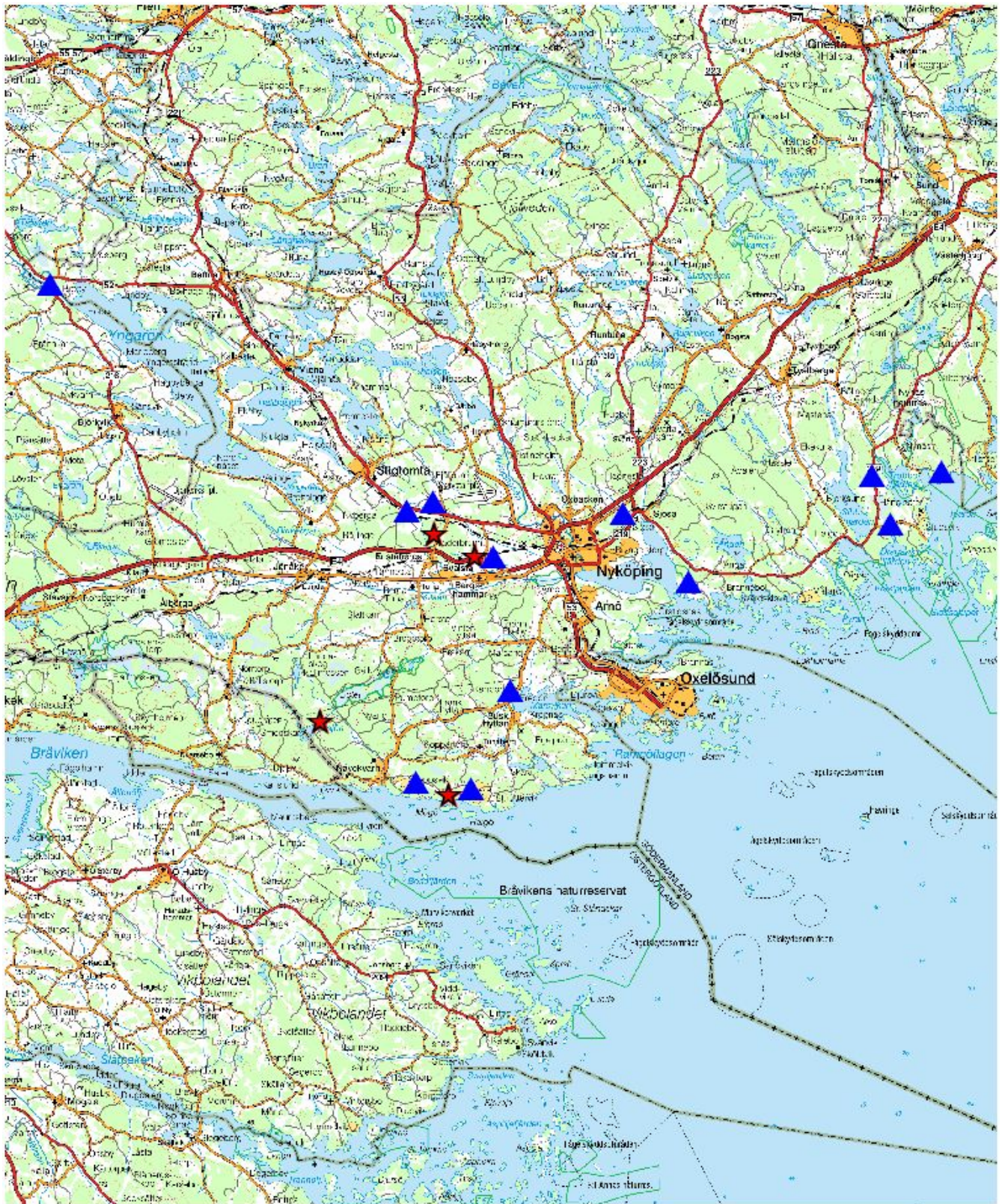
Tack

Tackord riktas till Håkan Lundberg (som är upphovet till denna rapport) vid länsstyrelsen i Södermanland, Mattias Müller (tidigare arbetande vid Länsstyrelsen i Södermanland), Mats Höggren, Sven-Åke Berglind, Joakim Enell, Laina Ericsson, Petter Albinsson, Jan Sjöstedt, Lars Helsing, Kurt Elmqvist, Alexander Westerström och Håkan Jansson som på ett eller annat sätt bidragit med uppgifter.

Referenser

- Berglind, S-Å. (2005): Population Dynamics and Conservation of the Sand Lizard (*Lacerta agilis*) on the edge of its range. Acta Universitatis Upsaliensis. Uppsala.
- Cyrén, O. (1940): Sandödlan funnen vid Nyköping. Fauna och flora, Stockholm, 35.
- Gislén T och H. Kauri (1959): Zoogeography of the Swedish amphibians and reptiles. Acta Vertebratica, Stockholm.
- Norström, M. (1999): Nya fynd av sandödlor (*Lacerta agilis*) vid sjön Skattungen i Dalarna. Fauna och flora, Stockholm, 94:1.

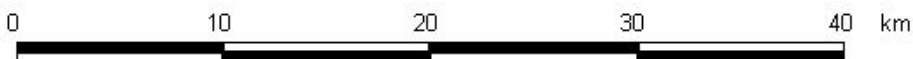

Inventerade områden

- ★ Fynd av sanddöla
- ▲ Inga fynd av sanddöla

Skala 1:300 000

Skala 1:150 000

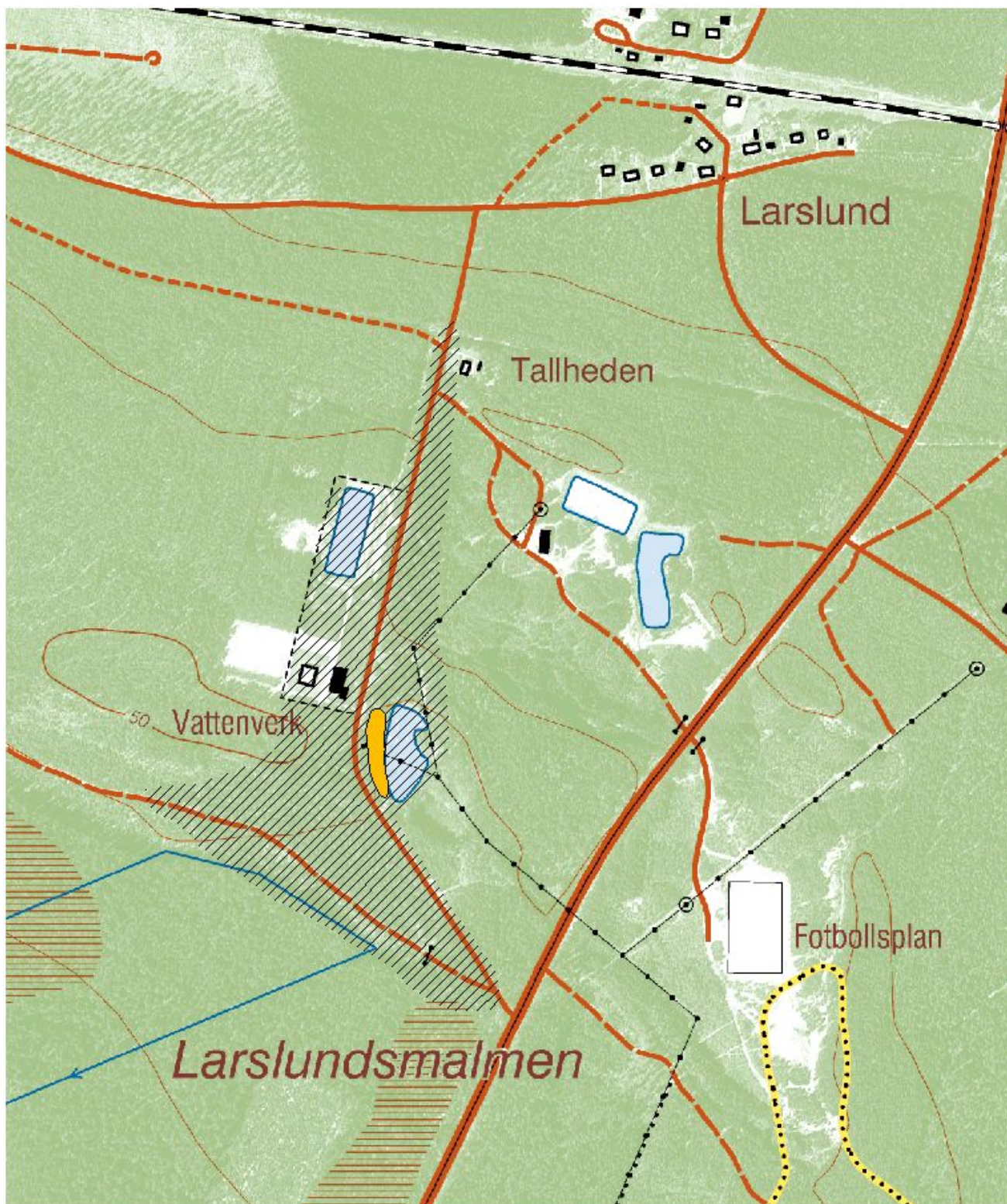
Inventerade områden med fynd av sandödle

- ★ Larslund
- ★ Täckasudden
- ★ Nävsjön
- ★ Lilla Uttervik

0 5 10 15 20 km

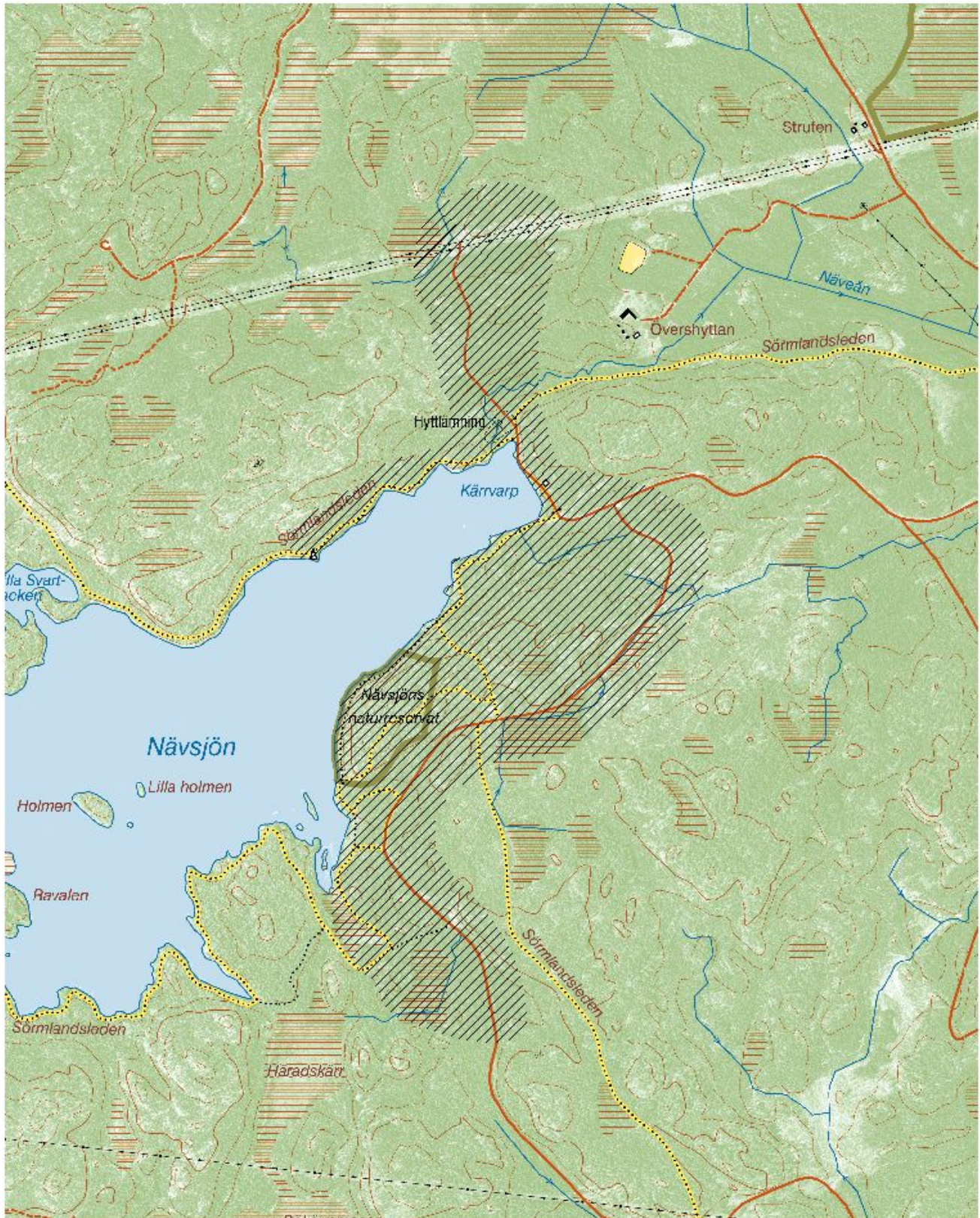
Skala 1:5000

- Värdefull äggläggingsplats
- Inventerat område

0 0.2 0.4 0.6 km

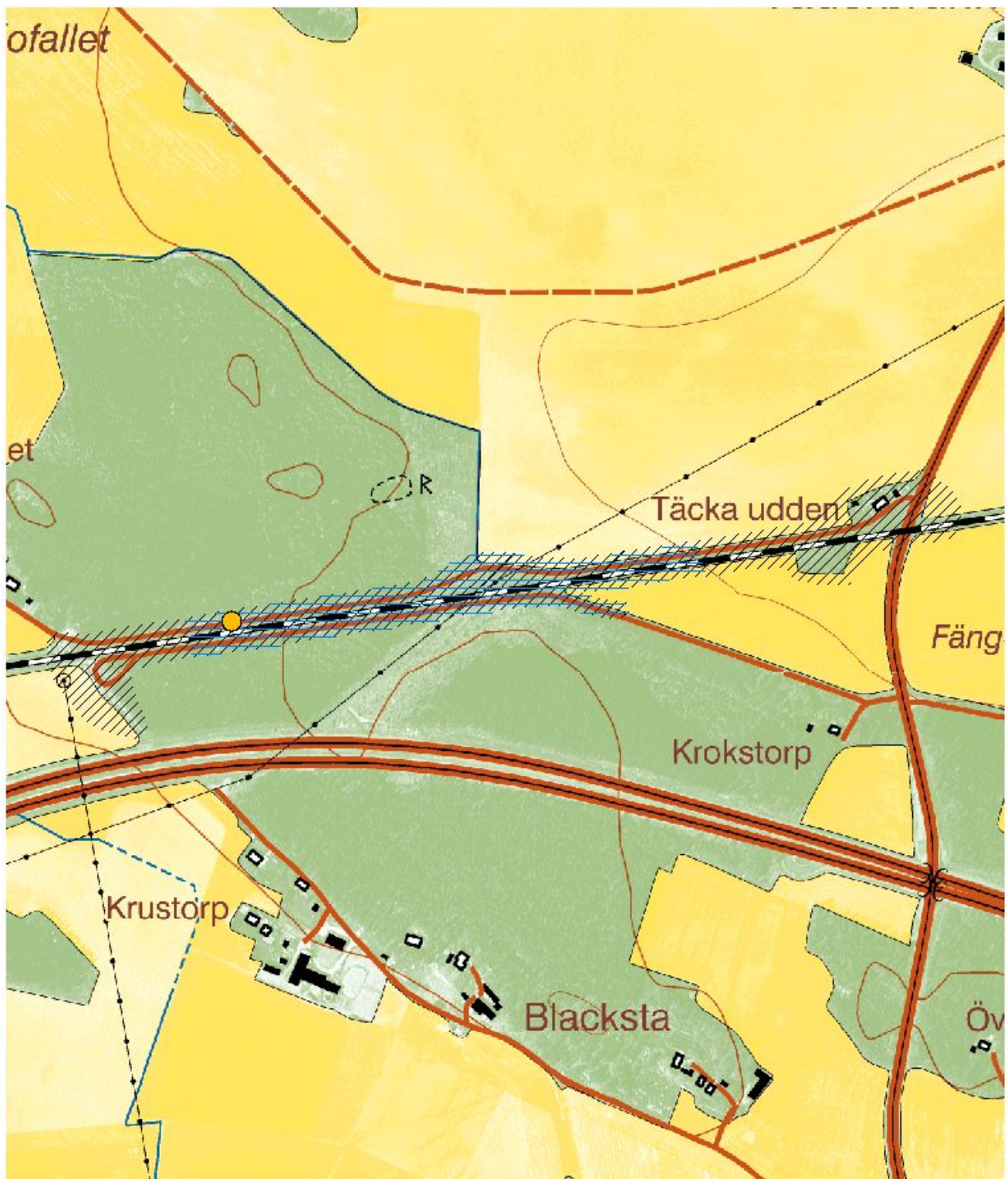
Skala 1:10 000

 Inventerat område

0 0.5 1 km

Skala 1:5000

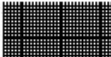
- Förmodad äggläggningsplats
- Fynd av sandödla
- Inventerat område

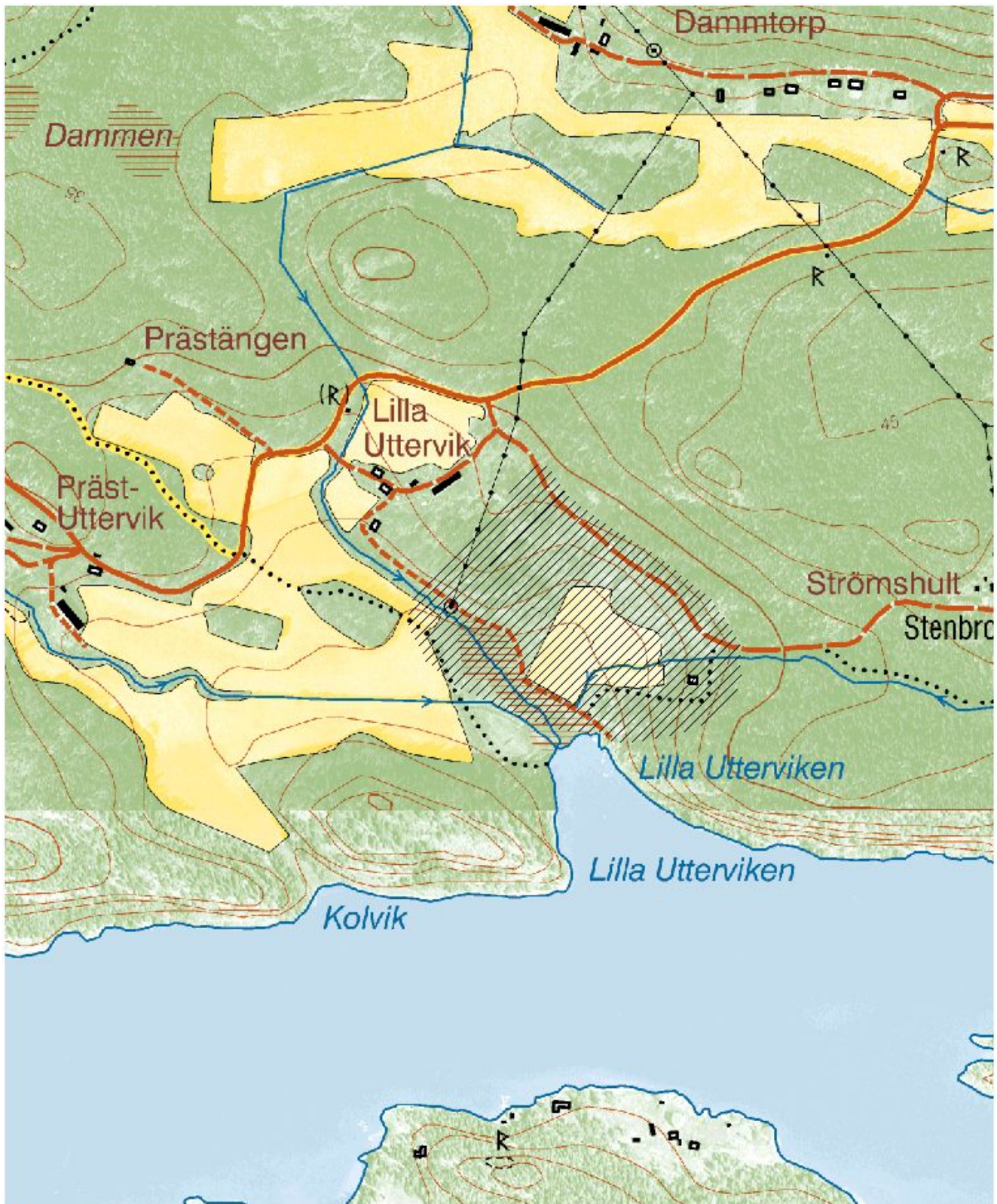

Skala 1:20 000

 Inventerade områden med fynd av sandödlor
Nordväst: Larslund, Sydöst: Täckasjön

Skala 1:5000

 Inventerat område

0 0.2 0.4 0.6 km

Rapporter utgivna under 2006:

Nr	Titel	Ansvarig utgivare
1	Inventering av typiska arter i natura 2000 habitat	Hans Sandberg

Länsstyrelsen

611 86 Nyköping

Tel växel: 0155-26 40 00

E-post: lansstyrelsen@d.lst.se

Ansvarig utgivare

Håkan Lundberg

År 2006

Nr 2